

γύριζε και ξαναγύριζε απ' όλες τις μεριές. Ἡ φιλοτιμία της ἐπαναστατοῦσε γιὰ τὴν ὑπόσχεση ποῦχε δώσει κι' ὅμως δὲν ἄγνοοῦσε τὸ πάθος τῶν μερμηγκιῶν της, οὔτε τὴ σκληρότητά τους, όταν θέλανε νὰ τιμωρήσουν.

Συχνὰ σηκώνότανε κι' ἀκούμποῦσε τὸ κεφάλι της στὰ χέρια της. Τότε τῆς φαινότανε πῶς ἔκρυβε ἄπειρα μικρὰ πόδια νὰ περπατοῦνε γρήγορα γύρω της σὰ νῆτανε στοιχειωμένο τὸ βουνό. Σὰν κατάλαβε τέλος πῶς ἦρθε ἡ μέρα, ἡ Βιορίκα ἀνοίξε τις ρόδινες κουρτίνες γιὰ νὰ πᾶν ν' ἀναπνεύσῃ ὅξω τὸν ἀέρα μ' ὅλη τὴ λευθεριά. Μὰ πόσο ἀπόρησε σὰν εἶδε τὴν ἐξοδο κλεισμένη μετὰ τὰ μυτερὰ φύλλα τοῦ ἐλατου. Ἐπρεξε στὴ δεύτερη, στὴν τρίτη, σ' όλες μὰ χωρὶς καμιά ὠφέλεια· όλες εἴτανε κλεισμένες ἀπὸ πάνω ὡς κάτω. Τότες ἡ ρωνή της ἀκούστηκε δυνατὰ, κι' ἀμέσως όλες οἱ λεγεῶνες τῶν μερμηγκιῶν ἦρθαν ἀπὸ ἀναρίθμητους καὶ μυστικούς δρόμους καὶ συναθροίστηκαν μπροστὰ στὴ βασιλισσά τους.

«Θέλω νὰ βῶ στὸν ἐλεύτερο ἀέρα», τοὺς εἶπε τότες ἡ Βιορίκα μετὰ φωνὴ ἀποφασιστικῆς.

«Ὅχι, ἀπαντήσανε τὰ μερμηγκία. δὲ θὰ σ' ἀφίσουμε νὰ βγῆς ἀπὸ δῶ γιὰτί τότε θὰ σὲ χάσουμε.

«Δὲ θέλετε λοιπὸν πιά νὰ μ' ἀκούτε;

«Ναί, σὲ ἔκαθε πρᾶμα, μὰ σ' αὐτὸ ὄχι. Τιμωρησέ μας, σκότωσέ μας μπροστὰ στὰ πόδια σου. Εἴμαστ' ἑτοίμα νὰ πεθάνουμε γιὰ τὸ καλὸ τῆς κοινότητος καὶ γιὰ τὴ σωτηρίαν καὶ τιμὴ τῆς βασιλισσάς μας.

Ἡ Βιορίκα χαμήλωσε τὸ κεφάλι της καὶ βουρκόσανε τὰ μάτια της μετὰ τὰ δάκρυα. Παρακαλεσε τὰ μερμηγκία νὰ τῆς δώσουνε τὴ λευτεριά της. Μὰ κείνα δὲν τῆς ἀποκρίθηκαν κι' ἔξαφνα ἡ Βιορίκα βρέθηκε καταμόναχη σ' ἐκεῖνο τὸ σκοτεινὸ τόπο. Τότε στίναζε κι' ἔκλαιγε πικρὰ, καὶ τὰ χέρια της ξερίζωναν ἀσπλάχνα τὰ θαμνίστα της μαλλιὰ. Ὑστερα δοκίμασε μετὰ τὰ εὐκολοτάκιστα μικρὰ δάχτυλά της ν' ἀνοίξῃ μιὰν ἐξοδο. Ἀλοίμονο! Μόλις τὴν ἀνοίγει καὶ ἔκλινε στὴ στιγμή, κι' ἡ Βιορίκα ἀπελπισμένη ἔπεσε στὴ γῆς.

Τὰ μερμηγκία τῆς φέρανε τὰ ὁμορφότερα λουλούδια, νεχτάρια καὶ στάλλες ἀπὸ ρόδα γιὰ νὰ πᾶψῃ τὴ δίψα της, στίς παρακαλῆσεις της ὅμως μένανε ἀτάραγα. Ἀπὸ φόβο μήπως οἱ φωνές της ἀκουστοῦνε ὅξω, ἀποφασίσανε νὰ σηκώσουνε τὴν οἰκοδομὴ

τους πάντα πιὸ ψηλὰ, τόσο ψηλὰ ποῦ πέρασε στὸ ὕψος τὸ Βερφουλκοντόρ, καὶ δώσανε στὸ βουνό τους τὸ ὄνομα Φουρνίκα.

Ὁ γιὸς τοῦ βασιλιά δὲν ξαναφάνηκε πιά γύρω στὸ βουνό· μὰ τὴ νύχτα σὰ βασιλεύει ἡ σιωπὴ παντοῦ, ἀκούγονται ἀκόμα οἱ στεναγμοὶ τῆς Βιορίκας.

KARMEN SYLVA

ΥΔΡΑ

Ἀνασκουμπώσου τὸ βραχιόνι,
δεῖξε ποντίκια ἀισαλιωτὰ,
Κι' ἄρπα στὸ χέρι, φίλε Ἀντώνη,
τὸν κοφτερό μπαλτᾶ.

Ἐρμη ἡ μάννα ἡ μάβρη στέκει
δετὴ στὸ βράχο καὶ διπλὸ
κεφάλι ἡ ὕδρα δὲς παρέκει
ποῦ βγάζει ἀπ' τὸ ριαλό.

Σὰ Λεβαντίνου ἡ μιά της κᾶρα,
δασκάλου ἡ ἄλλη, καὶ ζητᾶ
νὰ φάει τὴ μάννα... Ὡ Ἀντώνη, βάρρα
βάρρα μετὰ τὸ μπαλτᾶ.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΣΤΟ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟ

Στὸν τρισευτυχισμένο μας τόπο, κάτω ἀπ' τὴ σκιά τῶν ἀθανάτων Παρθενῶν, τὸ ἀλαλιασμα τῶν παιδιῶν μετὰ τὴν κλασσικὴ διδασκαλία, ἀρχίζει ἀμέσως ἀπὸ τὸ Νηπιαγωγεῖο. Αὐτὸ τὸ φαντάζεσθε εὐκολα, γιὰτί ξέρετε πῶς στὸ Νηπιαγωγεῖο τὰ παιδάκια μαθαίνουν τὰ πρῶτα γράμματα, κι' ἐκεῖ μέσα πρωτοπιάνουν στὰ χερῶν τους τις περίφημες φυλλάδες μετὰ τὰ ὠὰ καὶ τὰ ἴα. Ἐκεῖνο ὅμως ποῦ βέβαια δὲ φαντάζεσθε—ἐγὼ τοῦλάχιστο δὲν τὸ φανταζόμουν ὅσο δὲν τόβλεπα μετὰ τὰ μάτια μου καὶ δὲν τᾶκουγα μετὰ τὰ ὦτά μου, — εἶναι ὅτι ἡ κλασσικὴ διδασκαλία ἀρχίζει εὐθὺς ἀπὸ τὴν πρώτη τάξη τοῦ Νηπιαγωγείου, δηλαδὴ σὲ παιδάκια πέντε, ἑπτά, ἑννέα καὶ τριῶν ἀκόμα χρόνων, ποῦ λένε τραγου-

δάκια καὶ παίζουν παιγνίδια μετὰ ξυλαράκια καὶ μζάρια. Καὶ ὅμως! Στὴν τάξη αὐτὴ τῶν ἀναλφάβητων νηπίων, διδάσκεται ἓνα εἶδος πραγματογνωσίας, κ' ἡ διδασκαλία της γίνεται στὴν κλασσικὴ γλῶσσα—τὴν καλλιτέρη, καθὼς τήνε λένε οἱ δασκάλους,— μετὰ τὴν ἐπιμονὴν, ποῦ βλέπετε πιά καθαρὰ πῶς ὁ κύριος σκοπὸς τοῦ μαθήματος δὲν εἶναι νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ τὰ πράγματα, παρὰ τις ἀρχαῖες τους λέξεις.

Ἐτυχα καποτε, πρὸ χρόνων, στίς «ἐξετάσεις» τοῦ καλλιτέρου «Νηπιακοῦ Κήπου» τῆς Ἀθήνας. Ἡ δασκάλα, μιὰ ὁμορφὴ κοπέλα μετὰ προσωπάκι κούκλας καὶ μετὰ μυαλὸ παπαγάλου, εἶχε μπροστὰ της ἀραδιασμένα τὰ παιδάκια καὶ ρωτοῦσε:

- Τί εἶνε αὐτὸ, τὸ ὁποῖον κρατεῖς, Νίκο;
- Χαρτί, ἀπαντοῦσε ὁ μικρός.
- Εἰπέ το καλλιτέρα.
- Χάρρητης.
- Πολὺ καλὰ. Τί ἔχεις ἐμπρὸς σου, Νίτσα;
- Ποτήρι.
- Εἰπέ το καλλιτέρα.
- Ποτήριον!
- Ἀκόμη καλλιτέρα.
- Κούπελιν!
- Λαμπρὰ. Καὶ τί περιέχει, Γεώργιο;
- Νερό.
- Εἰπέ το καλλιτέρα.
- Ὑδωρρρ!

Κ' ἔτσι ἀπ' τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος. Ὅσα πράγματα βρέθηκαν μπροστὰ τους, τὰ παιδάκια μὲς τὰ μεταφράσανε στὴν ἀρχαία κ' ἡ ἐξέτασις αὐτὴ ἐτελείωσε. Ἐπειτα εἶπαν διάφορα τραγουδάκια, γιὰ «λαγωῦς» ποῦ «κοιμῶνται», γιὰ «μελίτσας» ποῦ «απετῶσι» γιὰ «ἄα» ποῦ «εὐωδιαζοῦσι» καὶ γιὰ «πτηνὰ» ποῦ «κελαδοῦσι».

Τύποι τῆς ζωντανῆς γλῶσσας στὰ τραγουδάκια αὐτὰ εἴταν μοναχὰ ἐκεῖ—χωρὶς καμιά ὑπερβολή,— ποῦ ὁ στίχος δὲν ἔχωροῦσε τοὺς τύπους τῆς ἀρχαίας. Τὸ ἴδιο ἀκούγονταν κάπου-κάπου καὶ καμιά ζωντανὴ λέξη ἐκεῖ ποῦ τὴν ἀπαιτοῦσε ἡ ὁμοιοκαταληξία... Τελοσπάντων, τέτοιες «ἐξετάσεις» ἔκαμαν τὰ ἀναλφάβητα, ὥστε φαντάζεσθε πῶς τί ἔκαμαν τ' ἀλφάβητισμένα.

Ἀρρίσθηκα τότες, πῶς ἂν μοῦ χάριζε ποτὲ ὁ Θεὸς παιδιὰ, δὲ θὰ τᾶστελνα οὔτε στὸ Νηπιαγωγεῖο.

Πέρασαν χρόνια, ἀπόχτησα παιδάκια, καὶ φέτος

KARL BRUGMAN

ΓΡΑΦΤΗ ΚΑΙ ΛΑΪΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

ΚΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Ἡ ἀρχὴ τοῦ στοὺ περασμένο φύλλο)

Εὐπάζει τώρα ὅταν τὸ πρωτακοῦς, πῶς λαὸς Ἑβρωπαϊκὸς ἀνεξάρτητος—ποῦ οἰλοδοξεῖ νὰν τότε λογαριάζουν, ὅπως λογαριάζεται καὶ μόνος του, μετὰ τοὺς πολιτισμένους λαοὺς τοῦ μέρους μας τῆς γῆς, καὶ ποῦ ἡ γραφτὴ τοῦ γλῶσσα, πᾶν τώρα χίλια πεντακόσια χρόνια περασμένα, χωρίσε μετὰ τὴ φυσικὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, τόσο ποῦ τὸ μεταξὺ τους ἀνοιγμὰ ἀπὸ καιρὸ παραπέρασε πιά κάθε ὑποφερμὸ πλάτος—πῶς ἀφτὸς ὁ λαὸς μετὰ πλειοψηφία πελώρια δὲ δείχνει καμιά ἐρεξὴ νὰ ξανατεριάσει καλὸρρυθμὴ τὴ γραφτὴ τοῦ γλῶσσα μετὰ τὴ λαϊκὴ λαλιά, παρὰ καὶ μερικὸς του προικισμένους ἄντρες, ποῦ εἰκοσι τὸσα χρόνια ἀγωνίζονται νὰ βολέψουν τὴν ἀμέλεια αἰώνων, τοὺς ἀμπώχνει συστηματικὰ κι' ἀγαναχτισμένα. Μετὰ τοῦτο ἐρχόμεστε στὸν ἀγῶνα τῆς γραφτῆς τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων, ἡ τὸ

Γλωσσικὸ Ζήτημα, ὅπως τὸ λέν οἱ ἴδιοι λογοτρεβὴ ποῦ βαστάει τὸ ἔθνος σὲ χρονικὸ ἀναβρασμὸ, ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ Μακεδονικὸ Ζήτημα, τὸ Κρητικὸ, τὸ οἰκονομικὸ. Δὲν πᾶει πολὺς καιρὸς μιὰ μετὰφρασις τῆς Γραφτῆς σὲ λαϊκὴ λαλιά κατάντησε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, μέσα στοὺς δρόμους τῆς Ἀθήνας σὲ στάση μετὰ θυσία ἀρκετῶν ψυχῶν.

Ὁλόκληρη οἰολογία ἔχει συγκεντρώσει γύρω της τὸ ζήτημα, πρᾶμα ὄχι παράξενο μετὰ τὴ γραφάπη τῶν Ἑλλήνων κι' ἀντίκρου μετὰ τὴ ζωντὴ περιέργεια τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Τὴ συζήτησι, ἂν καὶ δὲν τὴν ἀνοίξε, τὴν ξανακίνησε ὁ λόγιος Ψυχάρης, κάτοικος τοῦ Παρισιῦ, ποῦ σὲ σειρά δημοσιέματα προσπαθῆσε ν' ἀποδείξῃ ὄχι μονάχα θεωρητικὰ τὴν ἀνάγκη ἀλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ πρακτικὰ μετὰ γλωσσικὰ δείγματα τὴν λογογραφικὴν ἀρκετοσύνη τῆς λαλιᾶς τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων. Ὁ καλύτερα ἀρματωμένος ἀντίπαλός του (1), κεφαλὴ τῶν

(1) Δὲ νομίζω. Θεωρητικὰ ὁ Σκιας εἶναι πολὺ καλύτερα ἀρματωμένος, (ὅπως τὸ ξέρει ὁ Χαντζιδάκις, ἂν καὶ πολὺ λίγο θυμᾶται τοῦ Σκιας τὸ βιβλίον). Συζητᾶ μ' ἀρκετὴ τέχνη καὶ δύναμη, γράφει καὶ κόσμια· δὲ στριγγλίζει σὰ χείρος τοῦ Σκιαίου. Πρακτικὰ πάλι—ὡς λογογράφος στὴν καθαρεύουσα—πῶς μπορεῖ ὁ Χαντζιδάκις νὰ συγκριθεῖ μετὰ τὸν Βερνάρδακη; Ἀς πάρουμε ἓνα παράδειγμα. Ἡ ἀρχὴ

σοιτηρητικῶν (2), τῆς μερίδας δηλαδὴ ποῦ ὡς τώρα χαίρεται τὴν προσοχὴν τοῦ ἔθνους—ὡς καὶ καθὲς ἄλλο παρὰ ὑπερβολικὸς, (3) εἶναι ὁ Γ. Ν. Χατζι-

τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ (παρμένους) σωτηρὰ ἀπὸ ἓνα ἄρθρο τοῦ Γενναδίου) στὴν «Ἀπάντησι» εἰς τὰ τοῦ Κρουμβάχη» σ. 314 πᾶσι ἔτσι «Πολιτικὴ συνέβαινε κατὰ τοὺς εὐκλείους χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὡς ὅτι (sic) δύο «Ἑλληνισμοὶ» πολέμους ἤρριζον πρὸς ἀλλήλους ἢ ὡς ὅτι (sic) αἱ πολιτικαὶ μερίδες τινὸς πόλεως περιήρχοντο εἰς ἐρίδας, νὰ προσκαλῶσιν ἐξ ἄλλης πόλεως κτλ.» Τί πομπωδικώτερο μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ; Κάθε λογογράφος τῆς προκοπῆς τὸ πολὺ πολὺ θὰ ἔγραφε «Πολιτικὴ συνέβαινε κατὰ τοὺς εὐκλείους χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, ὅταν δύο πόλεις ἢ αἱ «πολιτικαὶ μερίδες τινὸς πόλεως ἤρριζον, νὰ προσκαλῶσιν ἐξ ἄλλης πόλεως κτλ.» Στὴν κλασσικὰ τοῦ ὁσάκις μάλιστα θυσίασθηκε κι' ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια.

(2) Πῶς εἶναι κεφαλὴ: (1) ἀπορήσω πολὺ, ἂ μὲ βεβαιώσουν πῶς ὁ Βερνάρδακης, ὁ Βλάχος, ὁ Βικέλας, ὁ Λάμπρος, ὁ Πολίτης, ὁ Βασπορίδης, ὁ Ἀννίνος, ὁ Δροσίνης, ὁ Πυλαρινός, ὁ Πραβελέγγιος κλ. τὸν παραδέχονται ἀρχηγό.

(3) Ὑπερβολικώτατος μάλιστα. Δὲν ξέρω κανέναν ὑπερβολικώτερο. Λέει ἴσως πῶς εἶναι ὑπερβολικὸς—ἐπειδὴ καλὸ τὸ ἐπιχείρημα—μὰ τὸ ὅσο τοῦ κηρύττει ἄλλα. Παράδειγμα εἶναι τὸ μέρος τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ ποῦ ἀναφέρει πρὶν. Ἡ πᾶσι ἄλλο παραδείγμα κι' ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ βιβλίου τοῦ σ. 819 «ὅτι ἀνεκλήσαμεν ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς

ή μεγάλη μου ή κόρη έκλεισε τὰ τέσσερα... Νά μή τή στείλω σέ σκολειό...μά τί νά τήν κάμω στέ σπίτι; Πλούσιος δέν είμαι γιά νά έχω δικούς μου νηπιακούς κήπους καί δασκάλες «φροδελιακές...» Είπα λοιπόν νά πατήσω τόν ὄγκο μου, — ε, δέν είταν κι' ὁ πρῶτος! — καί νά τή στείλω.

Τήν ἔστειλα σ' ἕνα καινούργιο Νηπιαγωγεῖο, τὸ καλλίτερο ποῦ ἔχουμε, κ' ἔλεγα μάλιστα πῶς θάταν πολὺ πιὸ προδευμένο ἀπ' τὸ παλιό, ἀφοῦ σ' αὐτὸ διδάσκει τίς δασκάλες καί ὁ σεβαστός μου θεῖος κ. Κουρτίδης. Ἄς εἶναι... Ἡ κόρη μου ἔφυγε ἕνα πρωὶ κ' ἐγύρισε τὸ μεσημέρι δηλητηριασμένη. Εὐθύς, ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα, ἀπὸ τὴν πρώτη ὥρα! Ὅταν τὴ ρώτησα τί ἔκαμε στὸ σκολειό, μοῦ ἀποκρίθηκε:

- Ἐπαίξα ξυλάρια.
- Μαξιλάρια;...
- Ὅχι!... ζυ-λ-α-ρι-α.

Μερικοὶ φίλοι ποῦ παράτυχαν κοντὰ μου καί τοὺς παρουσίασα τὸ πρῶτο αὐτὸ σύμπτωμα, δέν τὸ βρῆκαν τόσο σπουδαῖο.

— Ὑπάρχει καί τύπος ξυλάρια δημοτικώτατος, ὅσο τὰ ξυλάρια καί τὰ ξυλαράκια, μοῦ εἶπεν ὁ Ζερβός.

— Δέν πειράζει, μοῦ εἶπε, δὲ θυμοῦμαι τώρα ποῖός ἄλλος· ἡ κόρη σου θά ξέρη γιά ξυλάρια μόνο τὰ καλοκομμένα καί γυαλισμένα ξυλαράκια τοῦ Νηπιαγωγείου· νά ἰδῇς ποῦ ὅλα τῶλλα θά τὰ λήη πάλι ξυλαράκια.

Ἐγὼ ἐπίμεινα πῶς τὸ σύμπτωμα, μ' ὅλα αὐτά, εἶταν ἐπιφοβό, γιὰτὶ ἀρχίζαν ἀπὸ τέτοια ἡλικία νά τῆς ἀλλάζουν τῆς κόρης μου τὴ γλῶσσα.

— Ἐπιτέλους, γιὰτὶ νά τή στείλῃς σέ τέτοιο σκολειό; μὲ ρώτησεν ὁ Ραμζς.

Καί ποῦ, παρακαλῶ, νά τή στείλω; Δὲ μοῦ τὸ δείχνει αὐτός τὸ καλλίτερο; Δὲ μοῦ τὸ δείχνετε σεῖς;...

Ὁ «Νουμάς» ποῦ ἔχει τόσους σοφοὺς καί πλούσιους φίλους καί ποῦ ἐφρόντισε ὡς τώρα μόνο γι' ἀλφαριθμητάρια, δέν μπορούσε τάχα νά φροντίσῃ καί γιά ἕνα σκολάκι, γιά ἕνα Νηπιαγωγεῖο;

Γιά σκολειό εἶναι ἔσως ἀκόμα νωρὶς καί θά εἶταν πολὺ πιὸ δύσκολο. Γιά σκολάκι ὅμως μπορεῖ νά εἶναι πιὰ καιρὸς καί μπορεῖ νά εἶναι πιὸ εὐκόλο. Εἰρῶ κ' ἐγώ; Στὴν Ἀθήνα εἶναι ἀδύνατο νά μὴν ὑπάρχου σήμερα ἀρκετοὶ νέοι γονεῖς, τόσο φιλόστοργοι ὅσο καί φωτισμένοι, ποῦ θά ἤθελαν νά μαθαί-

νουν τὰ παιδάκια τους σ' ἕνα νηπιακὸ κῆπο νά παίζουν καί νά τραγουδοῦν στὴ γλῶσσα τους... Ἄν εἶναι ἀκόμα ἀνάγκη νάλλάξῃ μιὰ φορὰ αὐτὴ ἡ γλῶσσα, τὸ ἄλλαγμα ἄς ἀρχίῃ τοῦλάχιστον ἀργότερα, ὕστερ' ἀπὸ τὰ ἑπτὰ χρόνια, ὕστερ' ἀπὸ τὰ ἔξη ἐπιτέλους. Εἶναι κρῖμα, πολὺ μεγάλο κρῖμα νά μπάζουμε παιδάκια τριῶν-τεσσάρων χρονῶν στὸ φερό αὐτὸ βάζαντο τῆς διγλωσσίας, νά τοὺς μαθαίνουμε ὅλη τὴ χάρη κι' ὅλη τὴ δροσιὰ τῆς ἡλικίας τους μὲ τὸν πρῶτο σχολαστικισμό. Ἐνα σκολάκι ποῦ θά εἶχε καλὲς δασκάλες, διαταγμένες νά κουβεντιάσουν μὲ τὰ παιδιὰ στὴ ζωντανὴ γλῶσσα, νά τοὺς λένε ὅλα τὰ πράγματα ὅπως τὰ λένε καί στέ σπίτι καί νά τοὺς μαθαίνουν ὁμορφα τραγουδάκια γραμμένα στὴν ἴδια γλῶσσα, θά εἶταν σκολάκι πολὺ συμπάθητικό, πολὺ ἀξιαγάπητο, καί θά τὸ ὑποστήριζαν μὲ τὴν καρδιά τους ὅλοι οἱ φρόνιμοι γονεῖς τῆς Ἀθήνας.

Ἐνα σκολάκι τέτοιο, δὲ θά εἶταν σάν ἕνα μεγάλο σκολειό, ποῦ θά ἐκινδύνευε νά πετροβοληθῇ ἢ νά κατῇ σὲ καμμιὰ λαϊκὴ ἐξέγερση. Ὅτε τὸ μεταφρασμένο Εὐαγγέλιο, οὔτε τὴν Ἰλιάδα τοῦ κ. Πάλλη θά ἔβαζε στὰ χέρια τῶν μπεμπέδων, γιά τὸν ἀπλούστατο λόγο πῶς κανένα βιβλίον δὲ θά εἶχαν οἱ μικροὶ κ' εὐτυχισμένοι ἀγράμματοι. Τὸ πολὺ-πολὺ μπορούσε νά παίρνουν τὸ «Ἀρφαριθτάρια» τοῦ Νουμά, κι αὐτὸ ἀργότερα, ὕστερ' ἀπὸ τὰ ἔξη χρόνια. Τί διάβολο! γιά ἕνα ἀρφαριθτάρια χωρὶς ἴα καί χωρὶς ὠδὴ, δέν πιστεύω δὲ νά σηκωθῇ Ἐπαναστάσις!... Ἐκτός ἂν ἤθελε πιστευθῇ πῶς εἶναι κι' αὐτὸ ὑποκινημένο ἀπὸ τοὺς Πανολαϊστὰς. Ἀλλὰ ὄχι. Πίσστε με ὅσο θέλετε αἰσιόδοξο· δέν πιστεύω πῶς ἡ ἀνοησία μας θά ἔφθανε ὡς ἐκεῖ. Ἐνα σκολάκι γιά τὰ πολὺ μικρὰ παιδιὰ, βασισμένο στὴ φυσικὴ ἀγωγή γιά τὴ φυσικὴ γλῶσσα, θά στεκόταν στὴν Ἀθήνα χωρὶς νά γίνῃ σκάνδαλο.

ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μεγάλος λόγος γίνεται στίς ἰταλικὰς ἐφημερίδας γιά τὴν κοσμοδόκουσιν τεχνίτριά Adelaida Ristori ποῦ πέθανε στὴ Ρώμη, στίς 26 τοῦ παρσμένου μηνός. Ἡ Ristori γεννήθηκε στὰ 1822, στίς 29 τοῦ Γενάρη, σ' ἕνα μικρὸ χωριὸ τῆς Β. Ἰταλίας ἀπὸ γονεῖς θεατρικοὺς. Ἀσχολτῶ χρόνῳ ἔπαιξε στὴν τραγωδίαν «Μαρία Στουάρτ» τοῦ Schiller, ποῦ μετάρρσσε στὰ ἰταλικά ὁ Ἀντρέας Μαρφί. Στὰ 1850 παντρεύτηκε μὲ τὸ μαρκέζο Καπρανκα Ντέλ Γκρίλλο, ἡ Τέχνη ὅμως πάντα τὴν ἤθελε καί τὴν τιμοῦσε γιά Ristori.

1903. Σελ. 226). Ἀπὸ παντοῦ φωτίζοντας⁽⁵⁾ τὸ ζήτημα συμπεραίνει μὲ τὴ γνώμη ποῦ καί πρὶν εἶχε φανερῶσει, τόσο ἀφτός καθὼς κι' ἄλλοι ξένοι νεοελληνιστάδες, πῶς δηλαδὴ τῆς ἐπίσημης γραφτῆς τῶν Ἑλλήνων τῆς λείπουν τὰ κυριώτερα βιολογικά συστατικά γλώσσας λογογραφικῆς, συναγκρηκτικῆς, λαομορφωτικῆς, καί πῶς, ἂν ἡ Ρωμιόσύνη δὲ θέλει νά παραγκωνιστεῖ κι' ἀπελπιστικὰ νά προσπερσαστεῖ στὴν προκοπὴ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ, ἡ γλωσσικὴ ἀλλαγὴ εἶναι ἀνάγκη ἀπαραίτητη. Μὲ ὁλόθερμη συμπονοία πρὸς τὴν τύχη τοῦ Ἑλληνισμοῦ τονίζει τὴν πεποιθησὴν του, καί βαθιὰ τὰ πρόλογά του τὰ χαραρίζει στὴν Ἑλλήνων τὴν καρδιά. «Βίβαια, πτό ξέρω» λέει σ. 155 «πῶς δρόλοπα θυμοῦ λύνω μὲ πτά λόγια μου, καί πῶς θά κρηυχτῶ τώρα θανάσι μῶτατος ὀχτρός τοῦ Ἑλληνισμοῦ⁽⁶⁾ ἡ βλάκας ἀ-

(5) Κατὰ τοῦ Χαντζιδάκους ὅμως τὴ γνώμη, τὸ βιβλίον εἶναι ρητορικό.

(6) Ἀπαράλλαχτα, δυστυχῶς. Καί μὲ τί παιδιὰτικὲς σοφιστικὰς προσπαθεῖ ὁ Χαντζιδάκης ν' ἀποδείξῃ τὸν Κρούμπαχο μισέλληνα! Σελ. 83 τοῦ γερμανικοῦ του βιβλίου λέει «Λοιπὸν μῖσος πρὸς τὴ γραφτὴν μας γλῶσσα, ἄρα [μῖσος] καί πρὸς ὁσούς τὴ γράφου» καί λαλοῦν, δηλαδὴ πρὸς τὴ μεγάλην πλειονοψηφίαν τῶν Ἑλλήνων κτλ., νά μὲ τί μέσα ξέτασε ὁ Κρούμπαχος τὸ γλωσσικὸν μας ζή-

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιά τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10. — Γιά τὸ Ἐξωτερικὸ Φρ. 10.

20 λεπτά τὸ φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κιοσκία τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιδόρου, (Ὁφθαλματρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Εστίας» Γ. Κολάρου καί Σακέτου [ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλῇ]. Στὸ Βόλο, βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΜΑΣ ΓΡΑΦΕΙ

κάποιος φίλος: «Τὸν μελά μας βοήκαμε μὲ τοὺς πρόσφυγες πάλι· νὰν τοὺς ταῖσουμε, νὰν τοὺς ντύσουμε, νὰν τοὺς βροῦμε δουλιὰ. Κι ὁλοένα μᾶς ἐρχονται καινούριοι! Μὰ πῶς θὰνθέξῃ ἐπιτέλους αὐτὸς ὁ τόπος; Καλοπερνᾶμε ἐμεῖς, μᾶς περισσεύει ὁ παρᾶς, γιά νά μπορούμε νά βοηθοῦμε καί τοὺς ἄλλους;...»

Γράφει κι ἄλλα ὁ φίλος, παρακαλῶντας μάλιστα καί νὰν τοῦ τυπώσουμε τὸ ἄρθρο του. Μὰ δὲν τοῦ τὸ τυπώνουμε καί νά μᾶς συμπαθᾷ· δὲν τοῦ τὸ τυπώνουμε γιὰτὶ ἔχει ἄδικο, μεγάλο ἄδικο, ἀπὸ τὴν πρώτη ἴσαμε τὴν τελευταία ἀράδα. Δὲν τὸ μελέτησε καθόλου τὸ ζήτημα καί γι' αὐτὸ ἔγραψε ἀσυλλόγιστα ὅ, τι ἔγραψε. Λίγο νὰν τὸ μελετοῦσε, λίγο νά κουραζότανε νά μπῇ στὴν οὐσία, καί θάλλαξε ἀμέσως γνώμη. Γιατὶ οἱ Ἀχαιῶτες καί οἱ ἄλ-

δάκης, πανεπιστημιακὸς καθηγητῆς, ὁ καλύτερος γνώστης⁽⁴⁾ τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς καί θεμελιωτῆς τοῦ καθαροῦ ἐπιστημονικοῦ ζετασμοῦ τῆς. Ὁ λόγιος ἀφτός πολὺ χρόνια τώρα ξανά καί ξανά νά ξαστερώσει πῶς γυρισμὸς σήμερα εἶναι ἀκατόρθωτος. Τὸ ceterum censeo του εἶναι τοῦτο· δὲν εἶναι μῆτε κἂν στὸ χέρι μας πιὰ νά στρίψουμε πίσω τὸ ποτάμι. Ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς λόγιους ὁ Κ. Κρούμπαχος τοῦ Μόναχου, ὁ ἐξοχώτερος μεταξὺ μας γνώστης τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ μεσαιωνικοῦ καί σημερινοῦ πολιτισμοῦ καί λόγου, ἀφίερωσε στὸ πρόβλημα ἕνα του βιβλίον τυπωμένο στὰ 1903 («Τὸ πρόβλημα τῆς νεοελληνικῆς Γραφτῆς». Μόναχο

«δουλείας καί ἀνέστημεν ἐκ τοῦ βυθοῦ αὐτῆς ἀκριβῶς ἐνεκα τοῦ παρελθόντος τούτου, ὅτι πρὸς αὐτὸ ὡς πρὸς πο-»
«λικὸν ἀστὲρα ἀεὶ ἀποδιδέσμεν κτλ». Μὰ τέτιες φράσεις εἶναι πλημμυρισμένα τὰ βιβλία του. Ἀπὸ κλασσικὸ ζῆλο μάλιστα συνεπαίρνετο καμιά φορὰ καί σὲ σολοικισμοὺς ἀκόμα. Πρὸ σ. 774 «ἐρωτᾶτε ἂν (=εἰ) δύνωμαι» (Ἀπολλὼν ἀποτρώπατε [εἰ] ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος λέει σωστὰ ἀερωτᾶτε ἂν δύνωμαι).

(4) Μὲ ὅλο τὸ σέβας, παρατηρῶ πῶς σωστὸς γνώστης δὲν εἶναι ὅποιος ξέρει σωροὺς ὕλη, παρὰ ὁ καλὸς κριτῆς ὅστις ξέρει, ἄς εἶναι καί λίγη.

»πελπιστικός. Ὡς τόσο» ἔακολουθα «θὰ φτάσει. δὲ γίνεταί, μέρα ὅταν οἱ Ἕλληνες θά δῶν καί μο-»
«λογήσουν πῶς οἱ ἴδιοι στάθηκαν οἱ χειρότεροί τους ὀχτροὶ καί παράφρονες τυφλωμένοι.» Ἐναντίον ἀφτῆς τῆς συγγραφῆς ξαναπῆρε ὁ Χαντζιδάκης τ' ἔκρημα πολλές φορές ὡς τώρα, μάλιστα σ' ἕνα του ἔργο ἀπὸ 557 σελίδες γραμμένο ἐλληνικά (Ἀπάντησις εἰς τὰ τοῦ Κρούμπαχου. Ἀθήναι 1905), καί σ' ἄλλο του σύγγραμμα ποῦ βγήκε τώρα ὕστερα Die Sprachfrage in Griechenland. Athen 1905. 144 S). Κι' εἰδὼ ξεπροβοδᾷ τοὺς μεταρρυθμιστάδες μ' ἕνα του Non possumus. Ὡς τόσο, τὸ στερεὸν τοῦτο ἔργο, ὅπως βλέπουμε ἀπὸ τὴν Εἰσαγωγὴν, γράφτηκε γιά τὸ «Γερμανικὸ κοινόν», καί μὲ χαρὰ μας καταχωροῦμε πῶς, ἐνῶ μόλις στὰ 1903 ὁ Χαντζιδάκης πικρότατα παρκαπνίσθηκε γιὰτὶ ν' ἀνακατέβουνται οἱ ξένοι, τώρα θέλει νά ἰδεαστοῦνε στὴ Γερμανίαν καί σὲ πλατύτερους κύκλους ποῦ τὸ σωστὸ καί τὸ μὴ σωστὸ τῆς φιλονεικίας⁽⁷⁾.

«τῆμα». Γιά τέτιες πρόσφυγες καί συγχάμενες σοφιστικὰς ἐγινε ἡ θεῖα τοῦ Πλάτωνα γλῶσσα, ποῦ σ' ὀνομά τῆς ὁ Χαντζιδάκης ὡς πρῶταντες ζητοῦσε προχτὲς τὸ ἔλεος τῆς ἐθροπαϊκῆς ἐπιστήμης: Τέτιες ξαδιαντροπιές εἶναι θετικὰ σωφρά πανελλήνια.

(7) Οἱ ξένοι μὲ τὸ Χαντζιδάκιν ἀξίζουν κατὰ τὴν φορὰ—